TÁRSALKODÓ.

5. szám. Pest, január' 16. 1836.

ALKONY.

Ködborongó vérhomályban
A' nap estve reng,
És a' távol ég' körében
Búsan elkereng.

Úgy borong, ugy alkonyúl-el
Nékem is napom,
Melly szivemnek olly ragyogva
Tünt föl egykoron.

Őt, ki minden kéjt 's keservet
Oszta-meg velem;
Őt — a' kedvest — elragadta
Sír, a' kegytelen;

Hah! kegyelmed' mért imádtam,
Mért te szörnyeteg?
Mért, — ha vermed olly kietlen,
Olly vad, olly rideg? —!

Légyen vermed olly kietlen,
Olly vad, olly rideg, —
Szebb valónkra nincs hatalmad
Gyáva szörnyeteg! —

Kél és száll a' nap fölöttünk,
És a' nap lebolyg,
És világunk' tul-körének
Ujra felmosolyg.

'S bár ha szállt, bár elborongott
Nékem is napom, —
Felmosolyg egy tulvilágban,
Árva létünk' szebb honában —
Föl-föl egykoron!

Mathes Imre.

MAGYAR LEVÉLTÖREDÉKEK A' KÜLFÖLDRÓL.

V.

Zs—a Gy—hez Pestre.

Páris, sept. 15. 1835.

Kedves barátom, ma reggeli 7 órakor mult tizedik napja, hogy Párisba megérkeztem, életemben másodszor 's tudtomra utószor is. Itt vagyok, egyedül, barát, pajtás, dolog nélkül. Olly örömtelen, olly haszontalan az életem, hogy ha nem enném, nem innám és unalmat nem szenvednék, azt sem tudnám hamarjában megmondani, élek-e még vagy meghaltam már? Levelet, mintha egész világ összebeszélt volna, egyet sem kapok, pedig ugyan igazán vártam. A' könyvtárok a' szünidő miatt be vannak csukva. Ez nagy baj, mert meg a' városét, Ste-Génevievét, a' Mazarin-felét és az Institut-ét nem is láttam. Iparkodom ugyan hozzájok férkezni, de még nem tudom, mi sikerrel. Kirándulni sehova sem lehet, a' szüntelen esőzés miatt. A' kamarák épen akkor oszlottak-el, mikor ide jöttünk; a' sok törvényszéket unom; 's a' játékszineket is jó formán kerülöm. Végre F... ur, az egyetlen egy, ki a' mult téli társak közül megmaradt, néhány nap óta Bellevueben mulat, különben ő az egy vigasztalóm. Ma várom őt vissza 's ha az idő engedi, még teszünk együtt egy két fordulást a' szomszédságban. Ezek szerint képzelheti Kegyed, hogy a' világnak legszebb, legkellemesb életü városában is milly szomorú az én létem.

Most jerünk egy kicsit vissza Dublinba 's halljunk valamit további utamról: nem lesz sok, mert egyenesen Londonba menénk, még pedig iszonyú sebesen. Mióta a' dublin kingstowni vasut elkészült, a' holyheadi gőzösök csak Kingstown és Holyhead közt járnak, még a' posta is. Tehát mi is repittettük magunkat a' gőzszekéren, egy negyedóra alatt hét angol mérföldnyire, Kingstownba; hol azonnal ő britt fölsége' postagőzösére ülvén, a' legcsendesb, legnyájasb tengeren és gyönyörü tiszta időben, hét óra alatt, Holyheadbe kelénk-át, mult hónap' 20kán. Holyhead egy parányi szigetecske, Anglesea szigettől csekély szoros által elválasztva, 's vele a' szoroson keresztül szép töltés által összekötve. Angleseát is Angolországtól csak keskeny és tekervényes szoros, az ugynevezett Menai Strait, különzi-el. Anglesea már meglehetős sziget, dombos és ángol módra mivelt, következésképen egyátaljáu szép. Népe is csinos. Mind ez kimondhatlan kellemes érzésre buzditja az Irlandból jövő utast. A' Menai-Strait' két partja magas, és innen onnan csupa gyönyörü park; legfőbb nevezetességét pedig hires lánczhidja teszi (Menai-strait-bridge). Hossza ennek 550, szélessége 30, magassága a' viz fölött 100 láb. De nem egész hossza lánczhid, mert mind a' két parttól négy vagy öt szörnyü magas bolthajtás nyulik a' vizbe, 's e' két kőhid közt vonul-el a' lánczhid. Függ ez nyolcz sor hatalmas lánczon, 's fel van osztva három utra, mellyek közül a' két külső szekérut, a' belső pedig, 's amazoknál többel felényinél keskenyebb gyalogut. A' lánczok a' szekérutak' oldalain ugy futnak végig, hogy kettő szorosan egymás mellett feküvén, az utnak mind a' két oldalán, a' gyalog ember épen négy láncz közé jut. Nézete e' hidnak valami pompás, de a' két parti bolthajtások miatt nem olly könnyü és bűbájos, mint azok nélkül lehetne, pedig igazán el is lehetne nélkülök, mi

vel a' lánczok csakugyan rajtok is végig futnak, egészen a' partra nyulók, 's igy tökéletesen heverők, noha a' part felől is épen olly erősek 's szintolly terhet birni képesek, mint a' kőhidak közt. Ez a' legnagyobb lánczhid a' világon, míg a' budapesti elkészül, mellyhez képest a' menai-straiti csak fiók lesz. Mert micsoda a' Menai-Strait, Dunánkhoz mérve? Ismeri Kegyed Tiszát Lucz alatt? Épen ollyan a' Menai-Strait. A' budapesti hidnak, azon terv szerint, mellyet Clark maga legjobban szeret, 1600 láb hosszaságra kell nyulnia. Már ez, mint Clark mondá, igazi világcsudája lesz, 's ő hiszi, ezer meg ezer idegen csupán azért fog Pestre utazni, hogy roppant láuczhidját lássa. Az angol parliamentben e' nyáron, midőn a' tárnok a' Tunneltársaságnak a' kormány által előlegesen engedett 30,000 fontra nézve a' parliament' helybenhagyását kérte, nemcsak az hagyaték jóvá, hanem az is mondaték, hogy a' Tunnel maga nemében egyet lenegy levén a' világon, a' nemzet' dicsőségében járó dolog, az emberi erőnek e' csudálkozásra mélto emlékét, ha különben nem lehetne, az ország' költségin elkészitetni. És egy szó nem hallatszék ellene! Ha tehát az angol nép, melly annyi mindenféle roppant és csuda tárgyakkal bővelkedik 's méltán dicsekedhetik, még többre, még sokra tetemesen költeni nem fösvény, sőt büszke: hát Magyarország, nagyobb köz épületekben, emlékekben és intézetekben még ezután is olly szegény akarna maradni, mint eddig volt? Miért ne emelkedjék virágzó Pestünk 's méltóságos Dunánk közt azon hid, mellyben az egész világ gyönyörködhetik, 's a' Magyar fölvethetlen hasznát lelheti?

A' lánczhidtól Bangor mezővárosig, vagy harmadfél angol mfdnyire, életemben a' legkiesb és legnevetőbb uton mentem. Jobbfelől gyöngéden emelkedő halom, bal felől szintolly mértékben a' víz felé bocsátkozó oldal; túl a' Menai-Straiten Angleseanek magas partja, mind gyöngyörü kert, föld és ligettel ékes; elől pedig a' távolban a' tenger, melly épen akkor a' lenyugott nap' utólsó fényében ragyogott. Illy gyönyörrel teli, 's még másnap is vele ábrándozva, ujra kimondhatlanul lepetém-meg azon vendégfogadó' fekvése által, mellyben háltunk, 's mellyet dicsértetni már azelőtt hallottam ugyan, de késő érkezésünk miatt azonnal észre nem vettem. Midőn tehát reggel, tiszta csendes időben, szobámból kilépvén 's testi reggelit keresvén, rögtön egy mérséklett domb' tetején, a' Menai-Strait' torkán, a' legszebb parknak, melly valaha szemembe tünt, közepén látnám magamat: első pillanatban mintha leszegeztek volna, úgy állottam, szinte elvakitva az előmbe tünt sok tárgy által, 's mit és merre nézzek elébb, bizonytalan. Képzelje Kegyed, hogy velem egy csinos ház' ajtaja előtt áll, csinos angol izlésü kertben, arczával éjszakfelé fordulva, 's nézzen egyenesen előre. Lát vizet, túl rajta ligetes partot. A' viz a' Menai-Strait' torka, a' part pedig Angleseanek éjszaki foka. Innen forduljunk lassanként jobbra 's látjuk mingyárt a' széles határtalan tengert, csöndesen mint a' tükör, közel két három árboczos hajóval megrakva, tovább halász sajkákkal meghintve, 's még külebb egy egy füstölgő gőzöst szemlélünk a' végetlenségben eltünni; tovább jobbra, keletnek, nézünk gyönyörü zöld és ép erdőre, valamicskével magasb dombon mint az, mellyen magunk állunk, 's a' domb' tetején, az erdő felett, tornyos házfedélre, melly alatt Bangor' földesura lakik. Nyugat felé, közel alattunk, Bangor városa, 's annyi kert és fa, hogy meghatározni nehéz: van-e inkább e' város kertben, vagy a' kertek a' városban. Túl a' vizen pedig nyulik Angleseanek nevető partja 's még más valamivel magasb hegyek mögött eltünik, mellyek Bangort dél felől körülfogják 's igy az egész kört bezárják Csudálni soha sem szoktam, bámulni ritkán; de itt igazán bámultam. Láttam sok fejdelmi lakot, mellyek körül tömérdek költséggel kies pompát teremteni apáról fiura iparkodtak az emberek, 's még is még nagy Lajos négy száz milliomos Versaillesja is csupa szegénység a' bangori vidékhez képest; a' versaillesi terrasse csupa szegénység a' bangori vendégfogadó' kertéhez képest. Illyen fogadó bizonyosan nincs több e' világon. De sajátja is ám tulajdonosának; őt sem haszonbér, sem három esztendei árverés nem rontja, 's ezer meg ezer utas csak azért száll meg nála, hogy a' hely' fekvésében gyönyörködjék 's egész életében megmaradandó kellemes visszaemlékezést vigyen magával. Innen Shrewsburyig a' walesi hegyek közt szinte nagyon szép az utazás; Shrewsbury maga pedig az a' város, mellynek minden angol város között legszebb vidéke van; az angol városok közt mondom, mert sem Edinburgh-gal, sem p. o. Heidelberggel nem ér-föl. Tovább egész Londonig már ollyan az ország, millyent Kegyed London és Windsor közt látott. Mi itt olly sebesen utazánk, mint életemben soha; mert még soha sem kergettek, mint akkor. A' régi Stage-coach vállalat mellé t. i. egy másik állván-föl Londonban, ezt a' régi alább szállított ár és sebesség által szeretné elnyomni. Hanem a' másiknak is van elég utasa és jó lova, kocsija, 's ezért egész nap mindig sarkunkon járt, 's mi csak azt nyertük vele, hogy

133 ang. mfdet 14 óra alatt elhaladtunk, megindulván Shrewsburyból reggeli 5 órakor 's esti 7 órakor Londonban a' Highborn utczában érkezvén-meg. További utamat egész Párisig már ugy is tudja Kegyed F. R. leveléből; azért elég.

Itt Párisban, a' legujabb törvény' következésében, egészen megszüntek azon fameuse carricaturák, mellyeken a' rue-castiglionei arkádok alatt sokszor nevettünk. Nem kár, mert e' mesterséghez csak az angolok értenek igazán. Ezeknek carricaturáik valóban nevetséget gerjesztők, holott a' francziákéi csupa pasquillusok 's többnyire elmésség nélküliek. A' sajtószabadságból is, szoros törvény és kemény sanctio által, jó formán kizárták a' féktelenséget; noha nem igen hiszem, hogy ezen erős zabola sokáig feltartandható. De hiába, szenvedelem nélkül tekintvén a' dolgot, csak ugyan meg kell vallani, hogy Franczaországban a' demoralisatio magas fokra lépett 's a' korlátlan sajtószabadság, épen ezen baj miatt, némi tetemes veszedelmet hord magával, mivel nincs olly képtelen bolondság, mellyet a' párisi néppel nem lehetne elhitetni. — Most épen egy különös példával szolgálhatok. A' város sok helyen igazittatja az utczák alatti csatornákat, 's az ostoba nép azt beszéli, hogy ez Napoleonnak egyik régi terve, mellyet a' király most létesíti siet, t. i. egész Párist úgy alámináznì, hogy az egész várost egy percz alatt levegőbe vettetni 's e' módon a' népet szüntelen félelemben tartani, 's annyival könnyebben igába szorítani lehessen. Áldja isten minden jóval Kegyedet, én ölelem.

Petrovics Fridrik.

HERING-HALÁSZAT.

Ugy hiszik közönségesen, hogy a' heringek' hazája a' gönczöli tengerek' jéghegyei alatt van, hol a' kis fegyvertelen halak a' nagyobbak' megtámadásitól bátorságban vannak; mivel a' nagyobb halaknak a' jég' vastagsága itt lélekzetüket elszoritja 's itt nem tartozkodhatnak. Az esztendő' kezdetén a' heringek e' menedékhelyüket oda hagyják 's nagy utazásukra két oszlop-rendben indulnak-meg. Egyike nyugat felé tart, Irlandia' partjainak, és — egy seregnyi rabló-halaktól üldöztetve, — eljut Skótziába 's az Orkad-szigetekhez; mellyre aztán csapatonként az angol, irlandi, brabanti és franczia tengerpartok' hosszában magát szétoszlatja. A' csatornában megérkezve, e' csapatok ismét egyesülnek 's az oszlop az atlanti oczeánba vándorol. A' másik oszlop, melly keletnek megy, két szárnyra oszlik, a' keleti és Zuyder-tengeren végig uszik, 's aztán — különféle csavargós utakon ismét egyesülve, — viszont honjába tér. Halászok' hiradásai szerint azt tartják, hogy ezen oszlopok ugy nevezett hering-királyok által vezéreltetnek. Már a' 12dik század' közepe felé üzték a' hering-fogást a' hollandiak, 's a' keletindiai társaság' felállásaig, azaz: négy századon által, — Hollandiának az volt legjelesb kereskedési ága. Mai nap Vlatardingen városka küldözi-ki a' legszámosb vadászokat. Bierolicti Beukelssohn Vilmos találta-fel 1397. módját, miként lehessen e' halat sok időre tartósan eltenni 's föntartani. A' hering-halászathoz kicsiny ladikokkal szoktak élni, 25 — 30 tehernyikkel. A' készülettétel' költsége mintegy 8000 forintra megy. A' fogás, törvény által meghatározott bizonyos távulságban Skótzia' partjaitól, a' Fairhilli magason, nyilt tengeren üzetik. Had' idején a' flotilla két hadihajótól kisértetik, mellyek aztán a' betegeket is azonnal hajóra veszik. Azonkivül utána jár egy kisérőhajó, a' királyi tengerészet' valamellyik tisztjével, ki a' szabályok' szoros megtartására vigyáz. Kell a' munkához 46 háló, mellyek egymáshoz csatoltatnak 's 1880 rőfnyi hosszúk; — aztán pedig még háromszor 46 háló, mellyek egymásfölé függesztve, amazokkal tizenegy rőfnyi szélesek. Ezen 184 hálóból álló fogó-készület, a' hajónak vastag kötelehez megerősittetik, hajtó-tonnákkal elláttatik 's a' tengerbe vettetik, - mialatt a' hajó folyvást vitorláz. — Azelőtt ezen háló perzsa selyemből szövetett. — Semmi sem lehet pedig Hollandiában bizonytalanabb, mint a' heringeknek ára. A' halászok' visszatértekor gyakran reggel tonnáját 560 forinton fizetik; mellyért délután alig igérnek 60 forintot. Régi szokás szerint a' három legelső uj heringet a' király kapja. Most minden esenkedik, hogy az utána következőket ő kaphassa-meg. Igy látta ezek' i ója, hogy nemrég valaki egy illy uj heringet száz forintért vásárlott-meg. Nyilványos a' panasz, hogy a' fogás évről évre szaporátlanabb lesz. Tavaly 128 hajón 1800 tonna hozatott-be, melly átaljában véve 468,000 forintot érő.

EGY SZÉP GYÜMÖLCS A' JÓ NEVELÉS' FÁJÁRÓL.

Mult novemberi vásárkor bizonyos P—zi gazdatiszt a' váczi utczán elveszté tárczáját (pugellár) 's vele több száz pengő forintot 's egyéb kötelezvényeket. A' tárczának megtalálója egy borsodmegyei m — czi születésü tanulóifju volt. A' pénz csábító erővel bir 's tudjuk, hány nemcsak fiatal ember', de állapodott-koru férfi' charakterét hozza ingásba! Az ifju megörült a' találmánynak, 's valljon mit csinált most a' pénzzel? talán elrejtette? talán mint szerencse' ajándékát magának tartá-meg 's titkon elkölté azt? Koránsem; az ifju' szivében